

EDICIÓ: Grup de divulgació de la història de Fals, Associació Cultural i Recreativa de Fals
COL·LABORACIÓ: Ajuntament de Fonollosa, Cooperativa UMAC, Arxiu Comarcal de Manresa

ASSOCIACIÓ CULTURAL I RECREATIVA DE FALS
Carrer de les escoles, s/n
08259 Fals (Fonollosa)
Telèfon: 938368003

El contingut d'aquesta edició és de divulgació de la història local del poble de Fals. En cap cas es vol ferir la sensibilitat de ningú i, serà d'agrair que qualsevol errada o inexactitud en els escrits, sigui comunicada als redactors de Falchs.

Mas Montconill (els inicis)

La menció més antiga del topònim "Monte Conillo", o muntanya de conills, es troba en una butlla papal de l'any 978, on es defineix el territori de la ciutat de Manresa i s'afirma que la línia divisòria de la ciutat, pel cantó de ponent, puja al capdamunt de Montconill, baixa fins el terme de Palou, on hi ha una guàrdia, i després torna a pujar fins al Collbaix.

La situació favorable de l'indret, un punt elevat amb

magnífiques vistes sobre les valls de la riera de Fals i el riu Cardoner, ens fa suposar que va ser un dels primers llocs que va ser poblat, un cop la frontera entre els regnes cristians i islàmics va recular més enllà.

La primera notícia de la presència de pagesos la trobem en el testament que la vescomtessa Engúncia va fer l'any 1039. La senyora va fer donació al monestir de Sant Pere de Casserres, entre d'altres coses, de dos alous que tenia a Mont Conill, els quals havia adquirit per compra, l'un a un tal Patrici, i l'altre a Oliver Rossella. En la donació hi anaven incloses les cases, terres, vinyes, arbres i una font que allí hi havia.

El novembre de 1278 Guillem, del mas Pla de Sant Martí de Torruella va manllevar a Berenguer de Montconill 3 quarteres d'ordi, amb el compromís de tornar-les per sant Joan. El 8 dels idus d'agost de 1280, Berenguer de Montconill va pactar matrimoni amb Guilleuma, filla de Romeu de Montserrat i Ròmia. El dot va consistir en una casa, una peça de terra i 350 sous, pagats a terminis. En el decurs de l'any 1281, Berenguer va vendre un bou per 42 sous a Berenguer de Comdals, de Castellet, i va deixar en tres ocasions ordi i blat a diversos pagesos que havien fet curt.

El 2 de les Kalendas de maig de 1283, el Berenguer va comprar a Pere de Torres de Bages dos terrenys contigus i una casa, tot a la ciutat de Manresa. En va pagar 150 sous barcelonesos de moneda bona i legal. Aquell mateix any va vendre una somera a Guillem Bertran de Claret i un bou a Guillem de Terròs de Manresa, va deixar una mesura i mitja d'oli a Berenguer d'Eres de Torruella, i diverses quantitats d'ordi i civada a tres pagesos de la comarca.

El maig de 1284 va llogar una part de les terres del mas de Guillem de Pla, pagant una entrada de 30 sous i un cens o lloguer anual de 2 sous. La peça termenejava amb el propi mas del Berenguer i amb un altre mas denominat Marc de Montconill. Altres actes notariais donen testimoni de la seva presència, com a mínim, fins el 1286, encara que a partir de 1283 en molts casos s'esmenta que el Berenguer procedeix de Fals, però resideix habitualment a Manresa.

El personatge anterior tenia uns contemporanis a Fals que també portaven el seu cognom. Entre 1285 i 1299 apareix freqüentment a Fals un Guillem de Montconill. En els afrontaments d'un tros de terra, establerta el 1315, es fa esment dels honors del mas de Guillem Montconill, dels masos Solà i Franquès, i de la riera de Fals. El 1293 el Guillem va fer donació al seu germà Bernat d'un mas a Callús que es deia Oliveres. El domini del mas el tenia en Ramon Eimeric, i abans d'entrar-hi a viure el Bernat va haver de jurar-li fidelitat.

Entre 1281 i 1305 apareix en la documentació un Pere de Montconill no menys de dotze vegades. Sembla ser que era un persona de certa rellevància econòmica i social, com ho prova el fet que el 1284 va comprar la meitat de la recaptació dels delmes del castell de Sant Mateu, i l'any següent una part de l'arrendament de Fals. També va intervenir en el pagament de certes quantitats bastant elevades al senyor del castell de Boixadors.

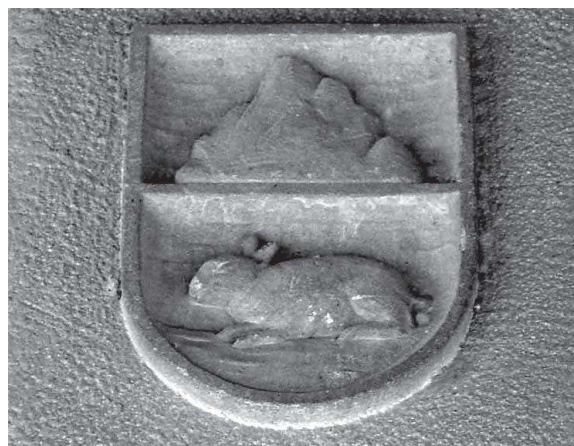
El 1297 Pere de Montconill i la seva muller Berenguera van fer donació del seu mas al fill Maimó de Montconill, amb motiu del casament d'aquest amb la noia Benvinguda, filla de Berenguer Vidal, del lloc de Salelles. Els donadors mantenien l'usdefruit i la potestat de disposar de 300 sous per la legítima d'un altre fill dit Guilleumó, del dot de la filla Ròmia i de 100 sous pels funerals de la Berenguera. El Vidal va donar 300 sous a la filla i li va prometre una capa o túnica de "bon tint de narbona"

El 1305 el Pere va comprar a Guillem d'Ulzina la meitat d'un molí que es trobava a la vora del Cardener. En l'acta de compravenda s'afirma que el Pere és fill de Guillem. El 1306 el Pere ja consta que és mort en la signatura dels capítols matrimonials entre el seu fill Guillem i Blanca, filla de Berenguer Galzeran. El dot va ser important, 2.000

sous, a més de la meitat d'un banc, al sector de les dones, dins de la basílica de la Seu. L'altre meitat del banc era per la germana de la Blanca, i es trobava situat a prop de la porta de l'escala del campanar. El Guillem es va instal·lar a Manresa, on faria fortuna, mentre que al mas de Fals s'hi va quedar el seu germà Berenguer. El Maimó possiblement va morir jove i sense descendència.

En el capbreu general del terme de 1303 hi trobem dos masos Montconill. La casa de Guillem de Montconill, a part de les prestacions habituals en jornals i en espècie, paga un cens d'un diner per una casa situada al castell, junt al camí que baixa al Molí de Fals. El mas de Berenguer Montconill pagava cada any una "perna de carnsalada" (de porc?) de 7 lliures carnisseres de pes, una mitgera de vi i tres fogasses "dinerals". Dinerale era la mida del pa que costava un diner. Aquest cens variava d'acord amb el preu del blat al mercat. Si el blat baixava dels 6 diners, aleshores en comptes de les tres fogasses n'havien de donar sis. Pels censos que consten en la declaració es nota que el mas del Berenguer era més potent que el del seu veí Guillem. L'existència de dos masos anomenats igual i la repetició constant de noms fa molt difícil establir la relació de parentesc entre les diverses persones que van apareixer.

El 1311, Ròmia, vídua de Berenguer de Montconill de Fals, fa procurador a Guillem Montconill de Manresa, germà seu. Uns capítols matrimonials datats el 9 de les Kalendas de novembre de 1312 subministren informació complementària sobre aquest personatge. La Ròmia, filla de Pere de Montconill (difunt) i Berengària (viva) era llavors vídua en primeres nupcies de Berenguer de Montconill. Era la mestressa de la meitat del mas i la resta el tenia la seva mare Berengària en usdefruit. Es desconeix la procedència del primer marit, qui deuria adoptar el nom del mas quan hi va entrar de gendre. El 1312 la mestressa vídua va fer un contracte matrimonial amb Arnau Lobosa, fill de Pere Lobosa de Castellar, el qual va aportar un capital de 1.500 sous al mas de Montconill. La Ròmia va lliurar a l'Arnau el mas com a dot amb les reserves habituals, entre les quals hi havia el dret de dotar la noia Guilleuma, haguda de la relació amb el primer marit.

Escut heràldic (fabricació moderna)

Entre el 1308 i el 1329 trobem diverses vegades un Guillem, mercader, establert al carrer del Born de Manresa, que és fill del difunt Pere de Montconill de Fals. Possiblement és el germà de la Ròmia, però hi ha algunes incoherències que fan sospitar de l'existència de més d'una persona amb el mateix nom. El 1318 Guillem de Montconill, de Fals, es veu afectat per una sentència arbitral referent a unes prestacions a Berenguer, marit difunt de Ròmia. En la concòrdia, i en documents de la mateixa època i posteriors, hi apareixen els germans Arnau, Jaume, Guiller mó, Pericó i Ramonet, tots ells fills de Guillem Montconill i Sibil·la de Masquefa. Aquesta branca de la família està definitivament instal·lada a Manresa i emparenta els fills amb membres de famílies benestants de la ciutat.

El 1329 Guillem de Montconill, fill de Pere (difunt), rep de Bernat de Falchs, a través d'un frare predicador de Manresa, la meitat dels 100 sous que el castlà devia al Montconill.

El 1342, Guillem i Berenguer de Montconill, en representació de tots els pagesos de Fals, van vendre un violari de 1.050 sous a Pere Montconill de Manresa. Aquest violari es va pagar fins el 21 de gener de 1404 que es va declarar extingit per la defunció del seu beneficiat, que era Pere, fill del que havia creat el violari.

Aquest Pere Montconill pertanyia als Montconill de Manresa i havia assolit una notable posició social i econòmica. Si no anem errats, el Pere era fill del mercader Guillem i nét de Pere Montconill de Fals. El Comte-rei Alfons va nomenar-lo notari reial el 1336 i més endavant va passar a formar part de la seva Cort. La seva ascensió social va rebre un gran impuls el 1342 en casar-se amb Sibil·la, filla de Galzeran Andreu, un dels notables de la ciutat de Manresa. El notari reial va morir jove, el 1347, deixant vídua i dos fills, dits Guillem i Pere. Els tutors dels nens van ser els oncles Jaume i Berenguer Montconill. Les interrelacions entre les dues branques de la família són constants al llarg d'aquest període.

Entre 1353 i 1377 entra en escena Balaguer de Montconill de Fals, fill de Guillem i Elisenda. Estava casat amb Maria i tenia un germà anomenat Pere de Palou, qui havia canviat de nom en casar-se amb Maria, pubilla del mas Palou de Sant Joan de Vilatorrada. El primogènit del Balaguer era el Guillem, i tenia també una parella de noies, la Francesca i una altra a qui van batejar amb el curiós nom de Manresa. La xicota Francesca la van donar a Bernat çà Portella de Castellnou, mentre que la Manresa es va quedar al terme de Fals, a casa del pagès Bartomeu de Soler. La Manresa va rebre dels pares un dot de 500 sous.

De l'activitat econòmica del Balaguer en tenim algunes mostres. El 1353 va pagar, a mitges amb Guillem de Torrecabrera, 200 sous a Sibil·la, monja del convent de Santa Clara. El 1356 el Balaguer va donar 31 lliures al seu germà Pere de Palou en concepte de drets de legítima. El 1361 va traspasar a Jaume Riera de Callús 880 sous dels 2.000 que li devia Berenguer de Falchs, el castlà del castell de Fals. El 1370 va manllevar a la vídua del moliner Joan de Soler de Manresa moneda d'or per valor de 12 lliures.

Pou del mas Montconill

El 1377 va reconèixer que Ramon Folquer de Sant Joan de Vilatorrada li havia pagat la meitat dels 100 sous que el Folquer devia al Comte de Cardona en concepte de terç per la compravenda del mas Morromana. Aquest mas era dins del terme de Fals, però termenejant amb Sant Joan. És probable que el Balaguer fos recaptador del terç i altres drets que corresponien als Cardona per raó de senyoria.

El fill i hereu del Balaguer era Guillem de Montconill. El juny de 1376 va signar capitulacions matrimonials amb Elisenda, filla de Pere de Conomina i Elisenda, pagesos de Viladordis. En el moment de formalitzar el contracte matrimonial, el Balaguer va cedir el mas al seu fill, amb les retencions habituals. Aquell mateix dia els Conomina van lliurar 1.200 sous a compte del dot. El maig de 1378 el Guillem va reconèixer als seus sogres que li havien lliurat l'aixovar i tots els diners del dot i que renunciava a reclamar res més.

Entre 1385 i 1412 el Guillem surt no menys de dotze vegades, uns cops fent de marmessor o de testimoni, altres, fent tractes de bestiar o avalant algun deute. Era bastant ric i la prova és que tenia una casa a la Plaça Pública de Manresa. El 1392 va llogar la casa al fuster Ramon çà Codina per cinc anys, a raó de 100 sous de lloguer anual. El 1410 la va llogar a l'hostaler Francesc de Puig Oliver, possiblement el seu gendre, i a la vegada li va manllevar 31 florins d'or. A l'any següent l'hi va vendre pel preu de 121 lliures. La casa tenia diversos pisos i estances i a la planta baixa hi havia un obrador i un taulell de venda que donava a la plaça.

Mentrestant existien uns altres Montconill, que no semblen directament relacionats amb els anteriors, si bé en ocasions s'avalaven mútuament. El 1355 Berenguer de Montconill va restituir a un mercader uns diners que tenia encomanats al seu pare Guillem, aleshores ja difunt. El 1370 Berenguer de Montconill i la seva muller Ròmia van manllevar moneda d'or per valor de 70 sous a Francesc

de Serra de Manresa. El 1378 Pere de Montconill i Maria, de Fals, van comprar un bou vermellós a un tractant de Solsona per 7 lliures. El 1381 van permutar un bou jove de pèl rogenc per un altre bou del mateix color, però amb taquetes blanques al front, del mercader Francesc de Far. Pel canvi van haver d'afegir-hi 110 sous. El 1393 va fer testament Marc, fill de Pere de Montconill. El 1397 el Pere va satisfer el dot de la seva filla Maria, casada amb Francesc de Serra de Fals. El 1399 el Pere va adquirir una mula negra, per la qual va pagar-ne 15 lliures i 8 sous i el 1403 una parella de bous. A finals d'any ja era mort i el seu lloc l'ocupava el seu fill Pere Montconill. Aquest va restituir a Pere Puig, de Castellnou, part del dot d'Elisenda, germana del Puig i segona muller de Pere Montconill (el pare). Finalment el 1411, la parella Pere Montconill i Margarida van comprar un mul negre al rector de Rajadell.

D'aquesta mateixa època, tenim anotats encara altres Montconill de Fals: Mateu de Montconill (1388), Guillem, fill del difunt Bernat de Montconill (1392), i Pere d'en Guiu, àlies Montconill (1405). Tot això ens porta a la conclusió que en aquesta època encara coexistien a la mateixa zona dos o més masos habitats per famílies diferents. La branca manresana també és molt complexa i enrevessada i sovintegen les relacions amb els parents de Fals. A més a més, la repetició constant de noms a cada generació i a cada branca lateral fa la tasca de construir l'arbre genealògic dels Montconill molt complicada. Faria falta molta més investigació per treure'n l'entrellat. No serà fins ja ben entrats en el segle XV que trobarem un cap del fil, seguint el qual, hereu rere hereu, ens durà fins als nostres dies.